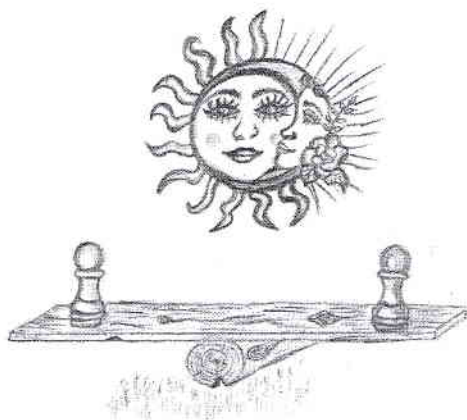

LBRIS

We know
books

BOGDAN IONESCU

MORALA ȘAHULUI

EDITURA

NEVERLAND

ABREVIERI/GLOSAR

În prezenta lucrare vom folosi pentru notarea mutărilor de șah așa-numita **notație algebrică**, de altfel standardul internațional în materie.

8	a8	b8	c8	d8	e8	f8	g8	h8
7	a7	b7	c7	d7	e7	f7	g7	h7
6	a6	b6	c6	d6	e6	f6	g6	h6
5	a5	b5	c5	d5	e5	f5	g5	h5
4	a4	b4	c4	d4	e4	f4	g4	h4
3	a3	b3	c3	d3	e3	f3	g3	h3
2	a2	b2	c2	d2	e2	f2	g2	h2
1	a1	b1	c1	d1	e1	f1	g1	h1
	a	b	c	d	e	f	g	h

În esență, notația algebrică constă în aceea că fiecărui pătrat (al tablei de șah) îi corespunde o literă și un număr.

Coloanele (verticalele) sunt desemnate prin litere, iar liniile (orizontalele) sunt desemnate prin numere. Astfel, colțul de jos din stânga (din perspectiva albului) este pătratul a1, iar colțul opus (de sus, din dreapta) este pătratul h8.

Majusculéle sunt folosite pentru a desemna piesele, după cum urmează:

R: REGE

D: DAMĂ

T: TURĂ

N: NEBUN

C: CAL

Pentru pion se consemnează doar câmpul pe care respectivul pion a fost mutat, de exemplu e4, e6, d4, d5. Când pionul ajunge pe câmpul de transformare (de pildă, câmpul e8), vom nota pur și simplu acest câmp urmat de semnul egal și majuscula aferentă piesei alese în transformare. Exemplu: e8=D (pionul mutat pe câmpul e8 se transformă în damă) sau e8=C (pionul mutat pe câmpul e8 se transformă în cal).

Dacă se capturează o piesă, vom include simbolul **x** (aferent capturii) înaintea câmpului de destinație. De exemplu, dacă pionul alb din e4 capturează pionul negru din d5, vom nota: **exd5**. Dacă dama albă situată în e4 capturează orice altă piesă neagră din d5, vom nota **Dxd5**.

Uneori, pentru evitarea ambiguității, este desemnat și câmpul de origine (de plecare) al piesei mutate. De pildă, dacă albul are un turn pe câmpul a1 și celălalt turn pe câmpul h1, iar mutarea efectuată este aducerea turnului pe câmpul d1, atunci (pentru a nu exista vreun dubiu care dintre cele două turnuri a fost mutat pe acest câmp „d1“), se va nota fie **Tad1** sau **Thd1**.

Ca simboluri speciale (utilizate și în prezenta lucrare) amintim:

0-0 reprezintă rocada mică;

0-0-0 reprezintă rocada mare;

+ reprezintă șahul la rege;

reprezintă șah-mat;

! reprezintă o mutare bună;

!! reprezintă o mutare excepțională;

? reprezintă o mutare greșită/slabă;

?? reprezintă o gafă, o mutare foarte slabă;

!? reprezintă o mutare interesantă;

?! reprezintă o mutare inexactă/îndoielnică;

+ - reprezintă situația în care albul are avantaj decisiv;

- + reprezintă situația în care negrul are avantaj decisiv.

ÎN LOC DE INTRODUCERE

Benjamin FRANKLIN (n. 1706 – d. 1790) a fost o personalitate extraordinară, un veritabil *homo universalis*: om de știință, inventator, diplomat, politician, profesor, filosof, scriitor și editor.

Astăzi, omul de rând intră în contact cu numele „Benjamin FRANKLIN” mai degrabă prin asocierea cu inventatorul paratrăsnetului, cât și prin regăsirea portretului acestuia pe aversul bancnotei de 100 de dolari. Deși nu a servit niciodată în calitate de președinte al Statelor Unite, Benjamin FRANKLIN este unul dintre cei mai mari/importanți „Părinți Fondatori” ai Americii. Reamintim aici că Benjamin FRANKLIN este semnatar al Declarației de Independență a Statelor Unite ale Americii (din 4 iulie 1776), al Tratatului de la Paris din 1783, cât și al Constituției Statelor Unite (din 17 septembrie 1787).

Deși nu s-a păstrat nicio înregistrare efectivă a vreunei partide de șah jucate de către FRANKLIN [pentru a o mai putea (re)juca/reproduce în zilele noastre], pasiunea acestuia pentru minunatul nostru joc a fost și este una de notorietate. Aflăm bunăoară, chiar din autobiografia sa, despre partidele de șah jucate în anul 1774 cu Caroline Howe (sora Lordului Richard Howe). Nu ni se spune aici și rezultatul acestor partide, dar putem afirma cu destul de mare probabilitate că nu s-au încheiat în favoarea eroului nostru, într-un pasaj al acestei istorisiri FRANKLIN precizând „*I had been long out of practice*”, cu sensul că nu a mai practicat/exersat de mult timp.

Într-o altă relatare aflăm cum, împreună cu prietenul său Louis Le Veillard, au fost atât de absorbiți de partidele de șah în care s-au angrenat, încât au pierdut noțiunea timpului, stând până târziu în noapte, în timp ce doamna Brillon se găsea cufundată în cadă. Pentru evitarea oricăror scenarii/interpretări mai mult sau mai puțin tendențioase, trebuie să precizăm aici că această cadă se găsea în aceeași încăpere în care FRANKLIN și Le Veillard își jucau partidele de șah, dar respectiva cadă avea un acoperământ/capac din lemn pentru asigurarea intimității, cât și pentru a putea sta mai bine la înmuiat. Într-o scrisoare datată 29 noiembrie 1777, FRANKLIN chiar își transmite scuzele sincere doamnei Brillon pentru: „marile inconveniente cauzate, prin deținerea ta atât de lungă în cadă.”

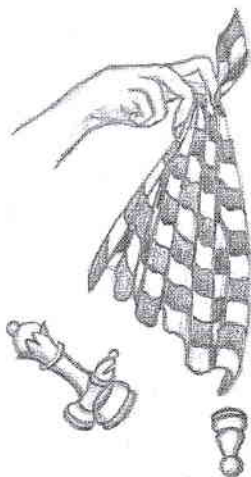
Dar pentru lumea Șahului, cea mai importantă contribuție pe care Benjamin FRANKLIN ne-a lăsat-o este cu certitudine eseul său intitulat „The Morals of Chess“, care a văzut prima oară lumina tiparului (potrivit majorității surselor) în luna decembrie a anului 1786, în paginile *The Columbian Magazine*. Într-un arc în timp, în anul 1999, îndeosebi datorită acestei scrieri de referință, Benjamin FRANKLIN a fost introdus în *World Chess Hall of Fame*.

Nu cunoaștem vreo traducere integrală, în limba română, a „The Morals of Chess“, sens în care ne-am asumat noi, în continuare, această sarcină. Misiunea noastră (dacă o putem numi astfel) nu se rezumă, totuși, la o simplă traducere, ci ne-am propus un proiect mult mai ambițios. Anume, să realizăm inclusiv un fel de comentariu al acestui eseu.

Pe de o parte, un comentariu literar mai eclectic (în care sunt amalgamate abordări/perspective aparținând filosofiei, moralei, eticii aplicate, psihologiei, dreptului, istoriei), iar pe de altă parte, un comentariu dintr-o perspectivă șahistă practică, în care vom analiza efectiv anumite poziții și partide de șah. Totuși, cititorul nu trebuie să vadă aici două părți distincte, separate, apte a ființa de sine stătător. În realitate, totul în această carte se întrepătrunde, fiecare „element“ este legat de toate celelalte printr-o rețea de „fire“ mai mult sau mai puțin vizibile, mai mult sau mai puțin evidente.

Cu certitudine că ne dorim ca demersul nostru publicistic să fie bine primit de către comunitatea șahistă, și nu numai. Acesta a fost conceput și scris din suflet, cu pasiune, devotament, dăruire, dar și cu speranța că în urma lecturii acestei cărți vom ieși niște șahiști și oameni mai buni, mai morali, mai integri.

Nu în ultimul rând, doresc să mulțumesc adoratei mele soții, Dorina-Margareta Gavriș, pentru realizarea picturii de pe coperta acestei cărți, cât și a ilustrațiilor din interior.

MORALA ȘAHULUI

de Benjamin FRANKLIN

Jocul de Șah nu este o simplă distracție deșartă. Câteva foarte valoroase calități ale minții, utile în cursul vieții umane, urmează să fie dobândite sau întărite prin acesta, astfel încât să devină obiceiuri, gata în toate ocaziile. Căci viața este un fel de șah, în care avem deseori puncte de câștigat, și competitori sau adversari cu care să ne confruntăm, și în care există o mare varietate de evenimente bune și rele, care sunt, într-o oarecare măsură, efectele prudenței sau ale lipsei acesteia. Jucând șah, atunci, putem învăța:

Prevederea, care privește puțin în viitor și ia în considerare consecințele pe care le poate avea o acțiune: căci îi apare neconținut jucătorului: „Dacă mut această piesă, care vor fi avantajele noii mele situații? Ce folos poate adversarul meu să tragă din aceasta pentru a mă necăji? Ce alte mutări pot face pentru a o susține, și a mă apăra de atacurile sale?”

Circumspecția, care cercetează întreaga tablă, sau scena acțiunii, relațiile mai multor piese și situații, pericolele la care acestea sunt expuse, diversele posibilități de a se sprijini una pe alta; probabilitățile ca adversarul să facă cutare sau cutare mutare, și să atace aceasta sau altă piesă; și ce mijloace diferite pot fi utilizate pentru a-i evita lovitură, sau a-i întoarce consecințele împotriva lui.

Precauția, să nu facem mutările noastre prea grăbit. Acest obicei se dobândește cel mai bine prin observarea cu strictețe a legilor jocului, cum ar fi, *dacă atingi o piesă, trebuie să o muți undeva; dacă o pui jos, trebuie să o lași acolo*. Prin urmare, este cel mai bine ca aceste reguli să fie observate, în felul acesta jocul devenind mai mult imaginea vieții umane, și în special a războiului; în care, dacă te-ai pus nechibzuit într-o poziție rea sau periculoasă, nu vei putea obține permisiunea inamicului pentru ați retrage trupele, și a le plasa mai în siguranță; ci va trebui să suportați toate consecințele nechibzuinței tale.

Și, în cele din urmă, *învățăm* prin șah obiceiul de a nu fi descurajați de prezentele aparențe rele din starea afacerilor noastre, obiceiul de a spera într-o schimbare favorabilă, și de a persevera în căutarea resurselor. Jocul este atât de plin de evenimente, există

o asemenea varietate de întorsături în el, soarta acestuia este supusă unor bruște vicisitudini, și unul atât de des, după o lungă contemplare, descoperă mijloacele de a se elibera de o presupusă dificultate insurmontabilă, acela fiind încurajat să continue întrecerea până la capăt, în speranța victoriei prin propria noastră pricepere sau, cel puțin, de a da un pat, prin neglijența adversarului nostru. Și oricine consideră, ceea ce vede deseori în șah, cazurile în care anumite părți ale succesului („pieces of success“, în limba originală – s.n.) sunt apte să producă prezumții, și consecința lor, neatenția, prin care se pierde ulterior mai mult decât a fost câștigat prin avantajul precedent; în timp ce necazul produce mai multă grijă și atenție, prin care pierderea poate fi recuperată, acela va învăța să nu fie atât de mult descurajat de prezentul succes al adversarului său, nici să-și piardă nădejdea în buna soartă finală, la fiecare mică verificare pe care o primește, în căutarea acesteia.

Am putea, prin urmare, să fim convinși a alege mai frecvent acest amuzament benefic, în locul altora care nu sunt însoțite de aceleași avantaje, trebuind să fie luate în considerare orice circumstanțe care i-ar spori plăcerea; iar orice acțiune sau cuvânt care este inechitabil, lipsit de respect, sau care în orice fel ar provoca tulburarea, ar trebui să fie evitate, ca fiind contrare intenției imediate a ambilor jucători, aceea de a petrece timpul agreabil.

Prin urmare,

1. Dacă se convine a se juca potrivit regulilor stricte, atunci acele reguli trebuie respectate întocmai de către ambele părți; și nu ar trebui să fie insistat pentru o parte, în timp ce se deviază de la cealaltă, căci acest lucru nu este echitabil.

2. Dacă se convine să nu se respecte regulile întocmai, dar una dintre părți solicită indulgență, atunci el ar trebui să fie la fel de dispus să o admită celuiilalt.

3. Nicio mișcare falsă nu ar trebui să fie făcută vreodată pentru a te elibera dintr-o dificultate, sau pentru a obține un avantaj. Nu poate exista nicio plăcere în a juca cu o persoană odată depistată într-o astfel de practică neloială.

4. Dacă adversarul tău gândește îndelung, nu ar trebui să-l grăbești sau să-ți exprimi vreo tulburare față de întârzierea lui. Nu trebuie să cânți, nici să fluieri, nici să te uiți la ceasul tău, nici să iei o carte pentru a citi, nici să bați cu piciorul în podea, ori cu degetele în masă, sau să faci orice i-ar distra atenția. Căci toate aceste lucruri displac. Și nu-ți arată pricepera la joc, ci doar viclenia sau grosolănia.

5. Nu ar trebui să te străduiești să-ți amuzi și înșeli adversarul, pretinzând că ai făcut o mutarea rea, și spunând că acum ai pierdut partida, pentru a-l face sigur și neglijent, și neatent la planurile tale, căci aceasta este fraudă, și înșelăciune, nu pricepere la joc.

6. Nu trebuie, atunci când ai **reputat o victorie**, să folosești vreo expresie triumfătoare sau insultătoare, nici să arăți **prea mare plăcere**; ci străduiește-te să-ți consolezi adversarul, și să-l faci mai puțin **nemulțumit** de el însuși, prin orice expresie amabilă

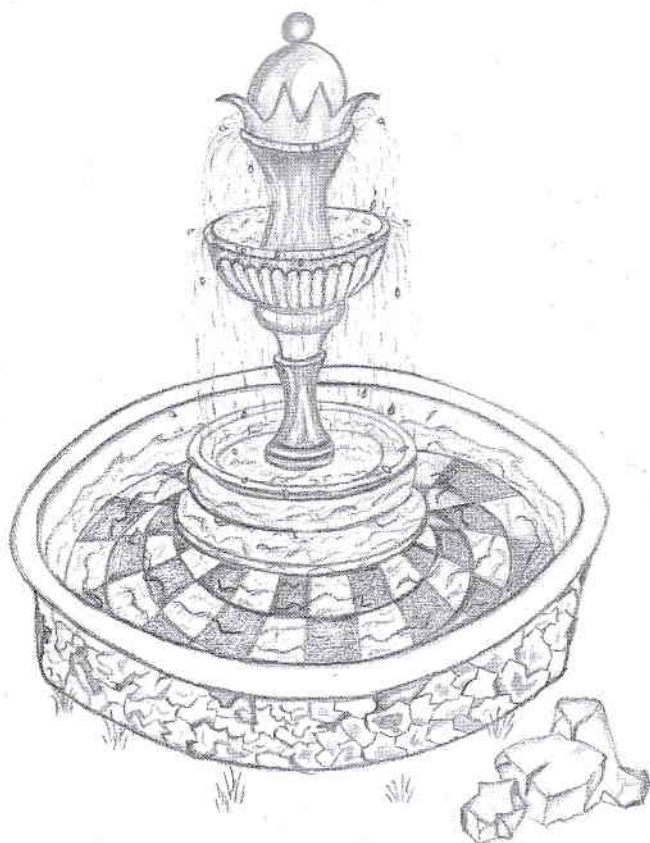
și civilizată, care poate să fie folosită cu adevăr, cum ar fi: Înțelegei jocul mai bine decât mine, dar ai fost puțin neatent; sau, Joci prea repede; sau, Ai avut cel mai bun joc, dar s-a întâmplat ceva care ți-a distras gândurile, iar aceasta s-a întors în favoarea mea.

7. Dacă ești spectator, în timp ce alții joacă, respectă cea mai perfectă liniște. Căci, dacă dai sfaturi, jighești ambele părți; pe cel împotriva căruia îl dai, deoarece poate cauza pierderea jocului; pe cel în favoarea căruia îl dai, deoarece, chiar dacă este bun, și îl urmează, pierde plăcerea pe care ar fi avut-o, dacă i-ai fi permis să gândească până i-ar fi apărut lui. Chiar și după o mutare sau mai multe, nu trebuie să arăți, prin înlocuirea pieselor, cum ar fi putut juca mai bine, căci aceasta displace, și poate ocaziona dispute sau îndoieli cu privire la adevărata lor situație. Toate discuțiile cu jucătorii, le diminuează sau distrage atenția și, prin urmare, este neplăcut; nici nu trebuie să dai cel mai mic indiciu nici uneia dintre părți, prin niciun fel de zgomot sau mișcare. – Dacă o faci, ești nevrednic să fii spectator. – Dacă ai în minte să-ți exerciți ori să-ți arăți judecățile, fă-o jucând propriul joc atunci când ai oportunitatea, nu prin criticarea sau amestecul, ori consilierea jocului altora.

În fine: Dacă jocul nu este jucat riguros, potrivit regulilor mai sus-menționate, atunci moderează-ți dorința de victorie asupra adversarului tău, și fii mulțumit să nu te mai gândești doar la tine. Nu te repezi cu nerăbdare asupra oricărui avantaj oferit de nepriecerea sau neatenția lui, ci arată-i cu amabilitate că printr-o astfel de mutare el pune sau lasă o piesă în pericol și neprijinită, că prin alta își pune regele într-o situație periculoasă, etc. Prin această civilitate generoasă (atât de opusă inechitabilității mai sus interzise) s-ar putea într-adevăr întâmpla să pierzi jocul în fața oponentului tău, dar vei câștiga ceea ce este mai bun, stima lui, respectul lui și afecțiunea lui; împreună cu tăcuta și bunăvoința spectatorilor imparțiali.

LBRIS

We know
books

MORALA ȘAHULUI

(Un comentariu)

de Bogdan IONESCU

Încă de la debutul eseului aflat în discuție remarcăm declinarea unei idei foarte importante, care este ulterior repetată, într-adevăr cu alte cuvinte, dar fără a-i afecta/schimba cu nimic esența. **Este vorba despre asemuirea, despre compararea șahului cu viața.**

Șahul ca viața în miniatură, șahul ca un câmp de luptă, ca un teatru de război, tabla de șah privită ca întreaga lume (ori ca întregul Univers) pe care se „joacă” destinele noastre, nu este, să o afirmăm franc, o idee originală a lui FRANKLIN. Ideea aici evocată datează cel puțin din Evul Mediu, perioadă istorică în care șahul a devenit una dintre cele mai îndrăgite alegorii.

Facem trimitere aici fie doar la monumentală pictură a lui Albertus Pictor (realizată undeva între anii 1480 și 1490), înfățișând un bărbat și un schelet în fața unei table de șah. Deasupra lor, pe o panglică desfășurată, este scris „Jak spelar tik matt” (ți-am dat mat/te-am făcut mat). Iar (deschizând aici o mică paranteză) dacă vom crede că astfel de idei s-au pierdut cumva în negura timpurilor/istoriei și nu-l mai bântuie pe omul modern, să revedem atunci doar capodopera cinematografică a lui Ingmar Bergman, *A Șaptea Pecete*. Dacă exemplul oferit va părea în continuare vetust, cititorii tineri sunt probabil mai familiarizați cu partida de șah pe viață și pe moarte din *Harry Potter și Piatra Filosofală*, o înfruntare artistic pusă în scenă în filmul din anul 2001 (ecranizarea fiind o adaptare după cartea cu același titlu scrisă de J.K. Rowling și publicată în anul 1997).

În *Le jeu des échecs de la dame moralisé* (operă literară anonimă scrisă undeva la sfârșitul secolului al XV-lea) avem descrisă chiar și o partidă de șah jucată împotriva diavolului însuși. O femeie, o doamnă, reușește să câștige în fața acestui formidabil adversar, opunând tentațiilor agresive venite din mutările diavolului acele apărări insuflete de religie (de pildă, pionul ei denumit „Iubirea de Dumnezeu”, împotriva pionului

diabolic „Iubirea de sine“). Întâlnim aici, în formă alegorică, neconținută luptă dintre virtute și viciu, dintre bine și rău.

Mai departe, dintr-o scriere atribuită îndeosebi Papei Inocențiu al III-lea (care a ocupat scaunul pontifical între anii 1198 și 1216) aflăm chiar că: Lumea este ca o tablă de șah, un pătrat în alb, iar celălalt negru. Ca și viața și moartea, norocul și ghinionul se înlocuiesc una pe alta“.

Dar cea mai desăvârșită utilizare/materializare medievală a ideii ce ne preocupă aici ne apare a fi opera părintelui Dominican Jacob de Cessolis (concepută undeva în a doua jumătate a secolului al XIII-lea), intitulată *Liber de moribus hominum et officiis nobilium* („Cartea moralei oamenilor și a oficiilor nobilimii“). În această lucrare șahul este o metaforă, jocul de șah fiind utilizat/invocat ca o alegorie a societății, a vieții acelor timpuri. Chiar dacă autorul descrie piesele și mișcărilor lor, el nu ne oferă mai departe vreo strategie, nici măcar o singură partidă derulată. Accentul cade atât pe relevarea obligațiilor și responsabilităților diferitelor clase sociale, cât și pe reliefaarea interdependenței dintre acestea, odată ce figurile nobile (Regele, Regina, Consilierul regal etc.) nu pot realiza nimic singure, depinzând de cooperarea cu figurile obișnuite (pionii). Acești pionii sunt chiar „înzestrați“ cu titluri profesionale: fermierul, croitorul, comerciantul, doctorul, avocatul etc. Astfel, se atestă inclusiv rolul și importanța populației din clasele de jos, care la rândul lor au drepturi (nu doar obligații, față de nobilime) și care contribuie la armonia ordinii în societate.

Această asemuire/comparare șah ↔ viață cu certitudine nu este una redundantă, nu este una frivolă, nici lipsită de înțelepciune ori de spirit, **dar NU trebuie să fie absolutizată. Viața este mult mai mult decât jocul de șah.** În esență, chiar și cea mai mare gafă făcută pe tabla cu 64 de pătrățele nu poate produce un alt efect decât (cel mult) pierderea respectivei partide. Jucătorul de șah este conștient din start că o greșeală săvârșită (chiar una mărunțică, nu neapărat grosieră, ca bunăoară a omite/neglijă amenințarea matului într-o mutare) este suficientă să conducă (doar) la propria înfrângere sportivă, corelativ la victoria adversarului/partenerului de joc. Dar înfrângerile șahiste sunt fundamental diferite de înfrângerile vieții. Astfel, în viața cotidiană, o greșeală, o neatenție (fie ea, la prima vedere, lipsită de însemnătate), poate produce consecințe neprevăzute și chiar fatale: o lumânare uitată aprinsă poate să conducă la izbucnirea unui incendiu în a cărui mistuire să se piardă vieți și/sau bunuri materiale; un copil mic lăsat nesupravegheat de părinți se poate răni foarte grav, rană care, dacă nu este mortală, urmează să-l chinuie/afecteze întreaga viață; un adolescent începe din teribilism/curiozitate să consume droguri, treptat-treptat devenind dependent, transformându-și astfel viața într-un calvar, chiar mai mult, putând să distrugă și alte vieți (de pildă, ca să-și procure banii pentru achiziționarea drogului, ajunge săucidă o persoană respectabilă pe care a atacat-o cu intenția de a o tâlhări); o mamă sau un

tată (din teamă, rușine, sărăcie, disperare, fanatism sau nebunie → iar colecțiile de jurisprudență penală reunesc nu puține astfel de fapte șocante și absolut impardonabile) își abandonează nou-născutul bunăoară la o ghenă, într-o teribilă zi de iarnă, ori îl oferă ca jertfă într-un ritual macabru, în timp ce la jocul de șah ne delectăm ca și *connaisseurs* utilizând deschiderea gambitului (sacrificiul) damei sau gambitului regelui; pe de altă parte, elogiem sacrificiul pompierului care în mod temerar reușește să salveze mai mulți copii dintr-o clădire în flăcări, pentru ca mai apoi să sucumbe din cauza prelungitei expunerii la fumul toxic. Sunt aici, într-adevăr, unele exemple brutale, poate incomfortabile, chiar extreme, dar prin intermediul lor credem că am reușit să exprimăm în termeni foarte clari, inechivoci, un anumit punct de vedere.

Una dintre cele mai vechi și durabile „imagini“ ale șahului este cea care-l asemuiește cu războiul uman („imagine“ pe care o regăsim și la FRANKLIN). Omenirea a cunoscut de-a lungul istoriei sale o salbă (parcă) nesfârșită de războaie, în ciuda faptului că orice război de acest fel este grotescul/abominabilul suprem, tocmai deoarece este antonimul/contrariul păcii.

Dacă toate „războaiele“ lumii s-ar purta doar pe tabla de șah, existența fiecăruia dintre noi ar fi infinit mai bună, mai frumoasă, mai încărcată de sens. De altfel, nu trebuie să ne mire defel că (așa cum aflăm dintr-o veche istorisire, care plasează originea șahului în India) chaturanga (strămoșul șahului de astăzi) **a fost creat tocmai în contextul în care doi regi căutau un joc în care să se poată lupta/infrunța, dar într-o manieră pașnică.** Iată cum șahul, grație a tot ceea ce are mai valoros și înălțător în el (insuflat de spiritul uman care l-a creat), reușește să concilieze două concepte aparent ireconciliabile → Șahul este supremul război pașnic.

Cum frumos și profund s-a scris (R. Sorabji, D. Rodin, *The Ethics of War: Shared Problems in Different Traditions*, Routledge, 2020): „Deși șahul este în mod clar o abstractizare, acesta întruchipează cu putere concepția unui anumit tip de război și, mai mult decât atât, **este o concepție care are un conținut moral semnificativ** (...) Șahul poate fi văzut ca reflectând aprecieri morale apropiate războiului în două feluri: întâi, cu accentul pe egalitate și reciprocitate, șahul ne oferă imaginea unui război ca o luptă *dreaptă* între doi combatanți; în al doilea rând, deoarece bătălia are loc pe un teren clar demarcat, izolat de toate elementele noncombatante, în concordanță cu unul dintre cele mai importante elemente ale ideii noastre de *justiție* în război – că soldații utilizează forța doar împotriva altor combatanți și folosesc diligența cuvenită pentru a nu-i expune pe noncombatanții riscului de rănire“.

Asemuirea șahului cu războiul a condus la utilizarea unor termeni și metafore militare. Bunăoară, într-o referință, turnul este o unitate panzer (tanc), calul este un spion, nebunul, un ofițer de recunoaștere. Anumite variante de deschideri șahiste poartă denumiri inspirate din război, de pildă atacul la baionetă din Indiana Regelui, varianta Fort Knox (celebră bază/garnizoană militară americană) din apărarea franceză ori

apărarea Agincourt (evocând celebra bătălie din 25 octombrie 1415), ca răspuns la deschiderea engleză.

De asemenea, remarcăm la rândul nostru că populația jucătorilor de șah este covârșitor formată din bărbați și sunt comune aici (din păcate) inclusiv metaforele violente și de natură sexuală, cei înfrânți fiind judecați/categorisiți ca slabi, molâi, fătălai, efeminați. Adversarii care au pierdut sunt considerați/desemnați fie ca: prinși, distruși, zdrobiți, devastați sau uciși.

Dacă astfel de derapaje lingvistice sunt oarecum scuzabile între minori (chiar dacă nu fac cinste nimănui), toleranța ar trebui să fie „0” în cazul persoanelor adulte. Penibil și descalificant uman și profesional ne apare de pildă declarația lui Nigel Short înaintea meciului pentru titlul mondial (din anul 1993) împotriva lui Garry Kasparov, anume *I want to rape and mate him*. (Vreau să-l violez și să-l fac mat).

De altfel (realizând aici o paranteză, chiar dacă mai extinsă) același Nigel Short, într-o altă ocazie, a fost și sancționat de către Comisia de Etică a FIDE (**Cazul nr. 2/07, decizia din 29 iulie 2007**). Spicuim din această decizie, fiind una nu doar educativă, cât și deplin pretabilă comentariului nostru (nu ne învață oare FRANKLIN, în al său eseu, să evităm orice cuvânt inechitabil, lipsit de respect sau care ar provoca tulburare?)

„Desigur, interesul public de a garanta dreptul la critică trebuie să fie echilibrat cu dreptul la respectul și protecția onoarei și reputației: o critică nu trebuie să depășească limita a ceea ce este necesar și rezonabil pentru a exprima o opinie sau o considerație, și dreptul la critică nu poate justifica insulte inutile. În interviu, Domnul Nigel Short l-a definit pe Domnul Zurab Azmaiparashvili ca un *dunderhead*. Înțelesul acestui cuvânt este *stupid person* (persoană stupidă). Aceasta s-a dorit să fie o insultă împotriva domnului Zurab Azmaiparashvili, fără nicio legătură cu și nejustificată de dreptul la critică.

Domnul Nigel Short, în răspunsul său scris, a susținut că «legea defăimării nu este aceeași în toate jurisdicțiile» și «sub legea Engleză numirea cuiva ca *dunderhead* nu ar fi atacabilă, deoarece ar fi tratată ca un simplu abuz vulgar».

Desigur, legea defăimării este diferită în diferitele ordini juridice, fiind chiar posibil de a adăuga că în multe ordine juridice nu există nicio distincție între defăimare și abuzul vulgar, dar nu acest punct este relevant aici.

Comisia de Etică trebuie doar să facă aplicarea art. 2.11 din Codul de Etică al FIDE.

Folosirea cuvântului *dunderhead* a fost o insultă inutilă, integrând «un comportament susceptibil să vatăme sau să discrediteze reputația» și o violare a Codului de Etică al FIDE.

Domnul Nigel Short este un jucător faimos și respectat, și Președintele Commonwealth Chess Association, cuvintele sale având un mare impact asupra lumii FIDE, domnia sa având dreptul, chiar datorită morală de a-și exprima opiniile și criti-